

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 4

Частина I

**Одеса
2018**

БЕЗПЕКА В КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

Георгію О. А.¹, Ольвінська Ю. О.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Георгію О. А., Ольвінська Ю. О. Безпека в концепції людського розвитку. Пояснена важливість розглядання безпеки як вагомого аспекту розвитку людини. Проаналізовані сім основних аспектів безпеки людини. Розглянуті сучасні тенденції розвитку людини в аспекті всебічної безпеки.

Ключові слова: безпека, людський розвиток, аспекти безпеки людини, загрози людського розвитку.

Георгиу Е. А., Ольвинская Ю. О. Безопасность в концепции человеческого развития. Представлена важность рассмотрения безопасности как весомого аспекта развития человека. Проанализированы семь основных аспектов безопасности человека. Рассмотрены современные тенденции развития человека в аспекте всесторонней безопасности.

Ключевые слова: безопасность, развитие общества, аспекты безопасности человека, угрозы человеческого развития.

Georgiou E.A., Olvinskaya J. O. Safety in the concept of human development. The importance of considering safety as an important aspect of human development is presented. The seven basic aspects of human security are analyzed. The modern tendencies of development of the person in the aspect of all-round safety are considered.

Keywords: safety, development of society, aspects of human security, threats to human development.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Georgiy, O. A. Безпека в концепції людського розвитку [Текст] / О. А. Георгію, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2018. – С. 181 – 185.

Кінець ХХ століття в усьому світі ознаменувався підвищенням інтересу до проблеми безпеки. Тут безпеку людини визначається ширше, ніж національну безпеку. Концепція людського розвитку: нова соціально-економічна парадигма. Поняття "людський розвиток" було введено в широке вживання міжнародною організацією United Nations Development Program - програма розвитку ООН (ПРООН) в 1990 році [UNDP ... 1990]. Починаючи з 1990 року ПРООН видає щорічні доповіді, присвячені різним

аспектам людського розвитку, розробляє нові концепції та підходи.

Однак, головним завданням завжди було забезпечити розуміння того, що розвиток повинен служити інтересам людини і розширення його можливостей як учасника процесу розвитку.

Згідно з концепцією ПРООН, розвиток людини – це процес розширення свободи вибору. При цьому підкреслюється, що кількість варіантів вибору може бути нескінченно.[1]

Найважливіший аспект якості життя – свобода і захист людини від різних небезпек і загроз, ступінь його уразливості від сучасних ризиків. Концепція розвитку людини визначає людську безпеку як можливість використовувати право вибору в умовах свободи і безпеки, а також повна впевненість в тому, що ці можливості збережуться і завтра. При цьому виділяються два основних аспекти безпеки людини: захист від таких постійних загроз, як голод, хвороби і репресії; захист від раптових і небезпечних потрясінь, які ламають звичний уклад життя. Концепція виділяє сім основних аспектів безпеки людини:

- економічна безпека трактується як забезпеченність доходом, достатнім для задоволення первинних потреб;
- продовольча безпека – це доступність основних продуктів харчування, що передбачає наявність їх достатньої кількості і вільного доступу до них, достатню купівельну спроможність населення;
- екологічна безпека – це свобода і захист від загроз екологічного забруднення, перш за все, наявність чистого повітря і незабрудненої води; можливість придбання екологічно-безпечної їжі; можливість проживання в умовах, які не становлять небезпеки для здоров'я з точки зору екології (житло, умови праці і т.п.); захищеність від екологічних катастроф;
- безпека для здоров'я – захищеність людини від ризиків захворюваності, тобто можливість жити в безпечній для здоров'я середовища проживання; доступність ефективного медичного обслуговування;
- особиста безпека – свобода і захист людини від загроз насильства;
- політична безпека – можливість жити в суспільстві, яке визнає основні права людини;
- громадська і культурна безпека – захищеність культурного положення і захист суспільного розвитку від деструктивних тенденцій.

Загрози безпеці людини мають безліч форм прояву. При цьому одні загрози можуть бути однаковими для всіх людей, такі, наприклад, як тероризм, екологічні катастрофи, злочинність, хвороби. Інші загрози можуть становити небезпеку для певної групи людей – насильство жінок і дітей; дискримінація за етнічною приналежністю, віком і т.п.[2]

Однак безпека людини визначається не тільки ризиками великомасштабних аварій і катастроф, але також і ризиками повсякденного життя. Крім того, можуть бути так звані "тихі катастрофи".

Сучасні тенденції розвитку підсилюють ризики великомасштабних природних і техногенних катастроф. Інша характерна особливість сучас-

ного розвитку – збільшення небезпек, що загрожують людині постійно. Різне прискорення ритму життя і підвищення нестабільності розвитку сприяє зростанню вразливості людини в повсякденному житті. Ризики втрати робочого місця, доходів, забруднення довкілля, хвороб, загрози насильства стають все більш актуальними для кожної людини.

Дія загроз безпеки людини обмежують свободу вибору, а також може призвести до крайніх наслідків – кризи або катастрофи. А свобода вибору є головним для людського розвитку. Отримання попередження про такий ризик дозволяє прийняти попереджувальні заходи з метою запобігання кризі або пом'якшення його наслідків.

Оскільки вимірювання багатьох аспектів безпеки людини носить умовний, непрямий характер, то не завжди можна установити кількісно-виражений, гранично-критичний рівень, хоча такі спроби робляться.[3]

При оцінці загроз економічній безпеці першорядне значення мають показники безробіття – один з головних індикаторів економічної безпеки людини. Можливість заняття оплачуваною працею – умова зниження загрози бідності та її наслідків для людини. Збільшення в структурі зайнятості "ризикованою зайнятості", переважно контрактної форми найму працівників означає тимчасову або часткову зайнятість і надає менші гарантії збереження робочого місця і доходів. При нормальному рівні безробіття 5%, в Україні за офіційними даними рівень безробіття складає у 2017 році 10,5%. Найнижчий рівень безробіття в таких країнах як Катар, Камбоджа та Білорусь (до 1%), найвищий рівень в таких країнах – Буркіна-Фасо, Ліберія та Зімбабве (85%). Серед держав-членів Євросоюзу найнижчі показники безробіття були зареєстровані в Німеччині – 4,9% та Австрії – 5,1%. У той же час найвищі показники спостерігаються в Греції – 25,9% та Іспанії – 24,0%.

Загрози продовольчій безпеці оцінюють на основі аналізу наступних показників: добове споживання калорій у відсотках до мінімальної потреби; індекс виробництва продуктів харчування на душу населення; коефіцієнт залежності від імпорту продукції. Індекс виробництва продуктів аналізує показники 109 країн у 2016 році. Україна отримала 56.4 бали і зайняла 52-е місце. Росія знаходиться на 40-му місці з 62.7 балами, Білорусь – на 47-му місці з 60.8 балами, Казахстан – на 57-му місці з 53.3 балами і Азербайджан на 62-му місці з 50.3 балами. США посіли перше місце в рейтингу, яка набрала 89,3 бали, за ними йдуть Австрія, Нідерланди, Норвегія і Сінгапур. Німеччина, Франція і Великобританія розташувалися на 8-му, 10-му і 16-му місцях відповідно, а Чеська Республіка, Польща та Угорщина – на 23-му, 26-му і 29-му місцях.[4]

Загрози особистої безпеки включають природні і техногенні аварії та катастрофи; ризик нещасних випадків на виробництві, в побуті; смертність від дорожніх пригод і т.д. Наприклад, за смертністю на дорогах на першому місці знаходяться країни Африки і Азії (за рахунок величезної кількості смертельних аварій з мотоциклами і моторолерами). Однак компанію країнам третього світу в першій третині рейтингу склала Україна,

яка займає 76 місце з 192 країн (чим вище місце в рейтингу, тим більше є показник смертності в аваріях на дорогах). Так Україна розмістилася по сусідству з Того (73 місце, 19,6), Зімбабве (74 місце, 19,3), Марокко (75 місце, 19,3), Індія (77 місце, 18,7), Бутан (78 місце, 18,6), Колумбія (79 місце, 18,0), Коста-Ріка (80 місце, 17,9), Сенегал (81 місце, 17,8). Серед найбезпечніших для водіння країн виявилися Німеччина (5,7чел. На 100 тис.), Великобританія (4,8 чел.), Ізраїль (4,1 чел.), Японія (3,8 чел.).

Зростання злочинності – один з головних факторів і характерних ознак збільшення загрози особистої безпеки. Наявність багаточисленних передумов зростання злочинності (в тому числі економічних умов) створює вкрай «сприятливу» криміногенну ситуацію. Висока частка особливо небезпечної насильницької злочинності. Збільшуються масштаби діяльності організованих злочинних груп. Різно зростає кількість злочинів в стані сп'яніння і пов'язаних з прийняттям наркотиків. Збільшується число злочинів, скоєних із застосуванням вогнепальної зброї та вибухових пристроїв, вбивства по найму, рекет, захоплення заручників, шантаж, тероризм. Безпосередньо небезпеку становить також інтенсивне зростання економічних злочинів – помилкова реклама, продаж недоброякісної продукції і т.п. Є індекс, який характеризує показники миролюбності країн світу, вимірюючи рівень насильства всередині держави і рівень агресивності його зовнішньої політики. Всього в рейтингу 163 позиції. Перше місце в ньому займає Ісландія. Другий за миролюбності країною визнана Данія. Замикає трійку лідерів Австрія. Також в першій десятці опинилися Нова Зеландія, Португалія, Чехія, Швейцарія, Канада, Японія і Словенія. Україна в списку займає почесне 156 місце. Наша країна в рейтингу розташовується між Центральною Африканською Республікою і Суданом.

Насильство держави (фізичні тортури, примусиві роботи в зонах підвищеної небезпеки для здоров'я і життя і т.д.), насильство над дітьми та жінками, насильство на роботі, зростання психічного насильства – характерні риси сучасного розвитку, які становлять загрозу здоров'ю і життю людини .

Загрози політичної безпеки характеризуються політичними переслідуваннями, систематичними тортурами, репресіями з боку держави по відношенню до окремих осіб і груп; контролем сфери ідеології та інформації.

Загрози культурної і громадської безпеки викликають руйнування спільнот – родини, громади, організації, етнічної групи. Деструктивні тенденції в розвитку суспільства, які не піддаються точному кількісному вимірюванню, але за силою руйнівного впливу можуть мати катастрофічні наслідки.

Культурне розмаїття визнається цінністю і неринковим ресурсом розвитку суспільства. Його зменшення має безліч негативних наслідків для прогресу розвитку людини і суспільства. Монополізація засобів масової інформації і створює в суспільстві стереотипи поведінки і ціннісні установки, які відповідають інтересам компаній, контролюючих ці кошти, і

може становити небезпеку для розвитку суспільства.

Поглиблення нерівності можливостей між соціальними, етнічними, релігійними групами, сільським та міським населенням, між населенням різних територій при досягненні певної (критичної) позначки призводить до соціальної напруженості і конфліктів і може перерости в кризу.[5]

Таким чином, безпеку людини – найважливіший аспект якості життя. У той же час сучасні тенденції розвитку різко підвищують ризики і загрози безпеці людини і розширюють масштаби їх можливих наслідків. За припущенням деяких західних філософів і соціологів, ХХІ століття буде суспільством ризику. Відповідно ускладнюється завдання забезпечення безпеки людини, стає актуальною проблема виявлення і попередження ризиків і загроз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доклад ПРООН о развитии человека 2015 года «Труд во имя человеческого развития». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/development/hdr/>
2. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник / Є. П. Желібо, Н. М. Заверуха, В. В. Зацарний :– Вид. 6-е. – К.: Каравела, 2010. – 314 с
3. Запорожець О. І., Протоєрейський О. С., Франчук Г. М., Боровик І. М. Основи охорони праці: підручник / О. І. Запорожець, О. С. Протоєрейський, Г. М. Франчук, І. М. Боровик. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264 с..
4. Зеркалов Д. В. Проблеми екології сталого розвитку: монографія / Д. В. Зеркалов. – К.: Основа, 2013. – 430 с. – [Електронний ресурс] -Режим доступу: <http://www.zerkalov.kiev.ua/node/18>
5. Доклад о человеческом развитии 2011. Устойчивое развитие и равенство возможностей: лучшее будущее для всех [пер. с англ.]; ПРООН. – М.: Весь Мир, 2011. – 188 с.
6. Підгорний А. З. Соціально-демографічна статистика: підручник / А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітковська / за ред. А. З. Підгорного. – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2017. – 450 с.
7. Георгіу О. А. Статистичний аналіз рівня правопорушень та злочинності в Україні / О. А. Георгіу, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. – Одеса: ОНЕУ, 2017. – Вип. 3. – Ч. І. – С. 71-76.